

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1618. usque ad annum 1620

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1777

VD18 90118847

§. 10. Britanno-Batavica secretissimæ instructio Friderico V. data.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67326](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67326)

Sæc. XVII. Hussitici Verbi Minister tam in Regis
 A. C. 1619. quam Reginæ inauguratione, quoties
 eis quædam Regni insignia tradebat, figillatim quamdam pre-
 cationem Catholicorum more adjunxerit, quod in
 iis, qui ejusmodi rituum, omniumque Papisticam, ut loquuntur, superstitionem redolentium ofores sunt, valde mirum videri potest.

§. X.

Britanno - Batavica secretissima Instructio Friderico V. data.

Bald. Chron. moral. pag. 1067.
Arnold Rezer Hist. tom. 2. l. 17. cap. 1. §. 11.
 Inter arcanas scripturas, quæ post Præ-
 genese prælium a victoribus reperta
 fuere, habebatur secretissima quædam
 instructio, cujus Author se fidelissimum
 Friderici Educatores, atque exerci-
 tatum militem, versatissimumque Po-
 liticum appellat, suaque præcepta ad
 genium illius ævi Principum accom-
 modat, ita exorsus:

Serenissime Princeps, Alumne cha-
 rissime! documenta non quotidiana
 cape: „his servatis, te servabis: hisce
 „regna Britannicæ unita, Hollandia de-
 „fensa, Galliarum Reges in officio re-
 „tenti erunt: hisce tu Cæsarem compe-
 „sces, Cæsar eris. Audi Educatores,
 „Magistrum, Clientem: cujus salus ex
 „tua Salute pendet, secreta, sed seria
 „con-

„confilia fuggerentem. A puero didi- Sæc. XVII.
 „cisti, inter consilium & adulationem, A. C. 1619.
 „quid interfit. Cavebis autem, ne ad
 „alios imperii hæc arcana perferantur.

II. „Jacta est alea, transfisti Rubico-
 „nem, tenendum est institutum: cade-
 „re jam de fastigio tua Majestas potest,
 „descendere non potest. Inter pares,
 „vivere par non est, qui pares oppres-
 „sit, aut omnes etiam tuæ potentia
 „adjutores, opprimendi sunt, aut to-
 „tum perdendum. Pauci reges ab ho-
 „stibus, multi ab æmulis, & quondam
 „fidis, plerique ab intimis trucidati
 „sunt. Alexandri tota progenies cæ-
 „sa est ab Alexandri Ducibus. Hæc
 „tecum perpendes, & Historicum tuum
 „rogabis.

III. „Tuo in regno, si unquam in
 „ullo non est minor, sed major Virtus,
 „quam quærere, parta tueri: major,
 „inquam, nam sine tuo labore, tuo-
 „rum astu, versutiisque tibi sunt om-
 „nia parta, uno verbo, si fateri inter se-
 „cretissima arcana licet, errore factus
 „es rex. At toto corpore tuarum Di-
 „tionum, sociorumque defendendum
 „est, quod accepisti. Numera a Julio
 „Cæsare, usque ad Ferdinandum, in-
 „ter centum, qui regna per vim oc-
 „cuparunt, non sunt quatuor, qui non
 „eadem perdiderint, & cum tota sa-
 „milia

Sæc. XVII. „milia perierint. Inter magnos reges,
A. C. 1619. „paucissimi suo die defuncti: Inter quin-
 „quaginta Cæsares, quære tres, qui
 „post multas seditiones, non dederint
 „sanguinem invidiæ, vel odio. Inter
 „Bohemiæ Reges, duo solum sine re-
 „bellione regnarunt. Tu, quorum lo-
 „cum tenes, pericula expavesce, gla-
 „dium contra Cæsarem sumpfisti, gla-
 „dium non modo Cæsaris, sed cujus-
 „cunque time: Dominus est vitæ tuæ,
 „quisquis contemptor est suæ. Imo tan-
 „quam de invasore, & prædone trium-
 „phabit, quisquis te occiderit. Cau-
 „tionem itaque a nobis, magnificentiam
 „ab aulicis disces, fortunam ex defun-
 „ctis, atque utinam legendo, non ex-
 „periendo.

IV, „Tria igitur hoc rerum statu cir-
 „cumspicies hominum genera: Hostes
 „apertos, Amicos veros, & qui sunt
 „vel ficti amici, vel tecti hostes, quos
 „omnes inter dubios numeramus.

„Hostes aperti sunt, Domus Au-
 „striaca, Pontifex, Itali, & qui his
 „sine fraude, ac fuce ingenue adhæ-
 „rent. Contra hos opus est tibi sum-
 „ptu magno, diuturno, Ducibus ma-
 „gnis, fidisque, milite perpetuo, quia
 „hæc illis adsunt, sæpius vinci possunt,
 „tardius debellari poterunt. Nosti Han-
 „nibalem tribus magnis, decem me-
 „diocri-

„diocribus præliis victorem, tandem Sæc. XVII.
 „bello victum, vestigalem, exulem, A.C. 1619.
 „veneno tot decora perdidisse.

V. „Pares sumptus, viresque aper-
 „tis hostibus non habes, ideo a fœde-
 „ratis petenda sunt: in quo multa pe-
 „ricula. Primum, ne graventur im-
 „pendiis. Secundo, ne de recompen-
 „satione desperent. Tertio, ne casu
 „adverso frangantur. Quarto, ne in-
 „ter se dissentiant. Quinto, ne alio
 „bello implicentur. Sexto, ne illis
 „tua potentia invidiosa reddatur. De-
 „nique, ne quavis ex causa multi dis-
 „sentientes, & quorum proposita con-
 „traria sunt, te deserant. Hæc exem-
 „plis te tua Germania tempore Caroli
 „V. docuit, cum Principes prodiderunt
 „civitates. Valde itaque consideran-
 „dum, quo modo par hostibus esse
 „possis.„

VI. „Neque solum hostium, quæ
 „modo est, potentiam expendas velim
 „sed eam, quam extrema pericula, vel
 „desperatio efficere potest: qui vinci-
 „tur, & magno animo est, undique ar-
 „ma habere potest. Quid, si Ferdi-
 „nandus, Leopoldus, Carolus, alii,
 „extrema tentent? si jura sua Venetis
 „transcribant? si Magnatibus Poloniæ,
 „vel illi regno, Lusatiam, Silesiam,
 „Moraviam tradant? Quid, si jus suum
 „non

Sæc. XVII. „non dico Hispano, aut Franco, sed
A. C. 1619. „cuivis alteri offerant? Quid, si foede-
 „rum vigore, ultro oblata a Turcis au-
 „xilia accipiant, unde & tu, & Gabor
 „petiistis? Putas, Turcam tam spe-
 „ciosam causam deserturum? Quid, si
 „Hispanus cum Turca pacem faciat?
 „Quid, si Istriam, Carniolam, Carin-
 „thiamque Venetis divendant: itaque
 „securus esse noli. Victor inexpectato
 „ferieris ictu. Miserorum est industria,
 „nunquam alto Sanguini deest misera-
 „tio, nunquam afflictis auxilium. Sed
 „quid me diffundo? ferieris, a quo
 „minime putabas.

VII. „De amicis scito, paucos esse
 „tibi: Socer, Uxor, Dux Bullionius,
 „quidam agnati, Frater, si coluntur,
 „amici sunt, ceteri fortunam tuam ve-
 „nerantur, suæ spei, suæ promotionis
 „sunt amici, quibus nisi tu satisfacias,
 „experieris proditores, ac transfugas,
 „Quotus enim quisque te tua, non sua
 „causa, secutus est? Quotus quisque
 „recedens, tibi non maledicit? sed de
 „amicis tuis speciatim considera.

VIII. „Bohemi amici nequaquam
 „sunt. Id verius, quam credibilis est:
 „senties id tamen, ubi acta perpende-
 „ris: Primum, non honoris tui causa,
 „sed necessitate compulsi, te Regem
 „dixere, & quidem a Saxone, Bava-
 „roque

„roque repudiati: & magna tamen con- Sæc. XVII.
 „certatio fuit, ne Saxonem invitum A.C. 1619.
 „præferrent, aut Gabrielem. Deinde
 „liberi esse statuerant more Hollandiæ,
 „& Venetiarum, & jam Helveticas Res-
 „publicas meditabantur; sed positi in-
 „ter Duces & reges, cum viderent sub-
 „sidia non dari a Principibus, in tam
 „pernicioso exemplo: cum etiam ad-
 „verterent in electione Imperatoria ra-
 „tionem statuum non haberi, sed Re-
 „gis: non inconsultum arbitrati sunt,
 „cæremoniali coronatione sibi auxilia
 „parare.

IX. „Tertio, clarius etiam odii sui
 „signum in te jam ostendunt, cum eas
 „tibi condiciones ferunt regnandi, quas
 „moderati domini mancipiis imponere
 „vix solent. In omnia eorum acta a-
 „gendaque jurare cogaris: si delinquas,
 „ipsi tui sunt actores, testes, iudices,
 „forte & præcipitatores. Bellum tu
 „gerere, scribere militem, iis invitis
 „non potes: illi sine te, & contra te
 „possunt: Armamentarium habere tibi
 „non licet, illi habere volunt. Deni-
 „que eorum Senatus - consultis subscri-
 „bere cogaris, & jam in tuum, & tuo-
 „rum opprobrium, & jam contra tuam
 „salutem; ni faxis, Rex non eris. Ne-
 „que te moveant blanditiæ, & obse-
 „quia; plus affectat in hujusmodi re-
 „bus

Sæc. XVII., bus simulatio, & ostentatio, quam ve-
 A. C. 1619., ritas, & amicitia faciant. Fictioni
 „multis opus est tegumentis, ne pa-
 „teat: cave igitur, illis credas. Na-
 „turam eorum perdisce, inter vapores
 „cerevisiæ, ructusque jam saturi, &
 „oppleti deliberant; atque ad ea, quæ
 „cogitarunt, efficienda, præcipites sunt,
 „celerisque. Bohemia indigenis regi-
 „bus semper Noverca fuit, tibi extero
 „ne spera matrem fore. Dum alios ti-
 „met, dum a te sperat, paululum in-
 „terquiescet; te si timere cæperit, a te
 „si sperare desierit, redibit ad inge-
 „nium.

X. „Cum igitur Bohemi sint asperi,
 „efferi, contumaces, in consiliis ab-
 „rupti, in executione inopinati, recte
 „facies, si te nondum regem esse, nec
 „ipsum tuos subditos arbitraris.

„Arborem te esse cogita, quæ non
 „radicibus fixa, suis ipsa membris fir-
 „metur in terram depressis; sed quam
 „fulcra, & statumina sustentant exter-
 „na, quorum nonnulla de facili succi-
 „di, & abrumpi possunt. Perpende,
 „nullam esse diuturnam potentiam, quæ
 „suis viribus nixa non est. Tuum Im-
 „perium, nonnisi consensu parentum
 „validum esse potest: at consensus ille
 „momentaneus, volubilisque est. Ex-
 „perieris, ubi Austriacos timere desie-
 „rint,

„rint, ubi tributa exegeris, ubi sup-
 „plicia decreveris. Imo non obscure
 „te Lutherani, & Hussitæ detestantur,
 „Saxonemque respectant, ut suæ liber-
 „tatis vindicem: Nec defuerunt, qui
 „cenfuerint, te puerum coronandum,
 „& tollendum, ut Augustum Cicero
 „laudandum, & tollendum dixit. Tu
 „ne committe, ut tolli possis. „

XI. „Hæc ut penitius pervideas,
 „cognatum Mauritium, & Hollandos
 „specta. Nemo ab hominum memoria
 „periculosius, feliciusque pro Patria
 „gessit bella, quam Mauritius: nemo
 „paterna memoria gratiosior fuit; in
 „nullum major civitatum affectus fuit.
 „Quæ enim non dixerunt, feceruntque,
 „cum triumphantem exciperent? quæ
 „non dederunt, pollicitique sunt, cum
 „etiam nudas Virgines publicitus offer-
 „rent? Nunc vero, nisi occupasset fa-
 „cinus, ille cadaver esset, regnaret Bar-
 „neveldius. Causa est, perpetuum cer-
 „tamen inter libertatem & regnum. Ea-
 „dem est in Bohemia. Tu cupis esse
 „Rex absolutus, non larva Regis: cu-
 „pis omnes tibi subditos esse: illi cu-
 „piunt maxime esse liberi, nec regem
 „quidquam, nisi quod illi volunt, posse.
 „Dum igitur illi immoderatam petunt
 „libertatem Regibus dominantem: Tu
 „non precarium, sed obnoxium in sub-
 „ditis

Hist. Eccles. Tom. LVI.

Z

„ditis

Sæc. XVII.
 A. C. 1619.

Sæc. XVII. „ditis obsequium, necesse est motus o-
A. C. 1619. „riri, ut nunc videmus in Belgio, ubi
 „omnia tentantur, nec tamen magnis
 „multorum odiis ulla potentia par in-
 „venitur. Itaque præstabit Belgium
 „totum in servitutem rapere, quam
 „tam anxio imperio tenere, quod nunc
 „mutatis pro conditione temporum,
 „Magistratibus feliciter inchoatum est.

XII. „Venio ad alios amicos, quos
 „difficulus invenies, si judicaveris Bo-
 „hemos amicos non esse, Gabor Tran-
 „sylvanus tibi amicus non est, sed o-
 „dio Cæsaris, & timore, foedus tecum
 „pepigit, ut, dum te objicit periculis,
 „ille Hungariam teneat, munitaque.
 „Bohemiæ regnum & ille affectavit,
 „sed spe sua frustratus, ringitur, quod
 „tecum hanc partiri prædam debeat;
 „cum primum poterit, quod dimisit
 „invitus, omni conatu recuperare con-
 „tendet. Sua te regem factum jactitat
 „opera, præmia petit: Novit is probe,
 „non posse Hungariam contra Turcas,
 „Tartaros, Venetos, Polonos, ipsos
 „Hungaros, a se defendi, nisi aliis re-
 „gnis, Provinciisque adjectis. Bohe-
 „miam itaque, additasque illi ditio-
 „nes, suæ coronæ esse necessarias non
 „immerito putat. Cum vero jus eli-
 „gendi regis in Bohemia Proceres sibi
 „vendicent, non difficulter in suam
 „Sen-

„Sententiam hos pelliciet, facietque
 „tibi, quod tu Ferdinando, & quod ipse Sæc. XVII.
 „domui Austriacæ. Imo si Cæsar illi A. C. 1619.
 „Hungariam in feudum donet, nisi a
 „moribus suis degeneraverit, omnibus
 „paratus erit contendere viribus, ut
 „Bohemia Austriacis restituatur.

XIII. „Multo minus Turcam fidum,
 „amicumque existimabis. Jucundissi-
 „mum ille sibi, in vestibulo Portæ suæ,
 „spectaculum de vestris pugnis exhibet.
 „Victor pariter, & victus, præda eris.
 „Sic arietes, spectante lupo, & inhian-
 „te, concurrunt. Sic Galli Gallinacei,
 „plaudente Aquila, præliantur. Axio-
 „ma Turcarum est, nulli Christiano,
 „nisi commodi sui causa, amicum esse.
 „Nullum hæctenus bello, si omnes e-
 „volvas *Annales*, juvit, quem non in
 „miserandam redegerit servitutem; fi-
 „dem sola utilitate, quæstu metitur.
 „Tot opum, ac Virorum impendiis pro
 „Hungaria depugnavit, toto Europæ
 „corpore illa defensa est: At sine San-
 „guine, sine sumptu, Hungariam te-
 „net, per vasallum fidum possidet, tri-
 „butum accipit, jus traducendi exer-
 „citus habet. In Moraviam, Bohe-
 „miam Silesiamque, & si non statim
 „moverit, tu semper eum expectabis.
 „Nam Gabriel ejus præsidio Transyl-
 „vaniam obtinet, ejusdem Hungariam
 „occupat, Bassæ subsidio militem para-
 Z 2 tum

Sæc. XVII. „tum habent, vocati, & invocati ade- „
A. C. 1619. „runt, urbes pro cautione, ac pigno- „
 „re, ut Lippam in Transylvania acci- „
 „pient. „

„An tu fore speras, ut Turca mo- „
 „ribus suis non utatur? cur tam per- „
 „fide, atrociter, periculoseque Ger- „
 „manix Imperium infestavit, si nunc „
 „te secure regnantem finet? At servet „
 „sane fidem; at tu illi credere nequa- „
 „quam debes, quia nunquam hacte- „
 „nus servavit fidem. Legationes igi- „
 „tur tuæ, quas partim promifisti Con- „
 „stantinopolim, partim nunc adornas; „
 „profusa etiam donaria, quibus Turcam „
 „demereris, subjectionis tuæ Symbola „
 „erunt, securitatis vades non erunt. „
 „Hoc sane horrendum est, regnum „
 „tuum, cum primum violare fidem illi „
 „visum fuerit, in ejus fore potestate. „
 „Si ad altam te Portam suam vocave- „
 „rit, eundem esse. Si, ut arma Tur- „
 „cicis conjuncta contra quempiam chri- „
 „stianum convertas, jufferit, idem fa- „
 „cere cogeris; quod ante biennium „
 „tuus Gabor fecit, contra Polonos exer- „
 „citum suum Duce Scender Bassa ex- „
 „pediens. Nec insolitum tibi videri „
 „poterit, si fidem Turca fallat, cum „
 „ipse, ut de Gabor taceam, tot modis „
 „jusjurandum, & fidem, regnandi cau- „
 „sa, violaveris, & exemplum contra te „
 „dede-

„dederis. Ego vero puto, Turcam & Sæc. XVII.
 „tibi, & Gabrieli tunc fore infestiorẽ, A. C. 1619.
 „dum vos felices putabitis. Nam Tur-
 „ca hæctenus id egit, ut discordiis Chri-
 „stianorum rem stabiliret suam; nunc
 „si te, Gabrielem, Venetos, ac Prin-
 „cipes quosdam Germaniæ concordẽs
 „viderit, sibi timebit. Itaque pulsus
 „Austriacis, vos dissipabit, disjunctos
 „invadet; te per Gabrielem, & Venetos
 „per alios vastabit.

XIV. „Quæ de Turcis, deque tuo
 „Transylvano Gabor attigi, ut uberius
 „noris, juvat; cognosces autem ex
 „*Literarum* copiis fideliter ex originali
 „transcriptis. Disces sane ex illis ar-
 „tem cum Turcis tractandi; nec pudeat,
 „pigeatque a Veterano, quique ma-
 „gnam virilis ætatis partem apud Tur-
 „cas contrivit, tyronem in hac palæ-
 „stra discere. Sed & intelliges distin-
 „ctẽ, quem in scopum, curas, cogita-
 „tionesque suas Gabor direxerit. Ut
 „autem promptius assequaris, quæ
 „prioribus *Literis* habentur, scire de-
 „bes, Gabrielem tuum, contra Princi-
 „pem, ac Dominum suum, validum
 „Turcarum exercitum in ipsa Transyl-
 „vaniæ viscera duxisse, eaque mise-
 „randum in modum vastata, direpta-
 „que, sublato Gabriele Bathorio, Prin-
 „cipatum sibi formasse: Turcas multis

Z 3

„Chri-

Sæc. XVII. „Christianorum millibus in diram ser-
A. C. 1619. „vitutem abductis, Transylvania ex-
 „cessisse. Ut igitur navatæ operæ pro-
 „missa jam dudum præmia Turcis ex-
 „solverentur, collectis omnibus Tran-
 „sylvaniæ viribus, bellum contra san-
 „guinem suum movit, quas Turcis per-
 „miserat, arces, valida Christianæ Rei-
 „publicæ præsidia iisdem consignaturus.
 „Præsidarii tantum facinus averfati,
 „cedere noluerunt, sed muris vi tor-
 „mentorū dejectis, ac dissipatis, Lip-
 „pa inprimis mænibus cincta, ac du-
 „plici arce munita; deinde Solymos,
 „Eperies, Towraggya, Margita, Mo-
 „noster, Arad, Syri, Facsat, occu-
 „pata, Turcisque in manus tradita,
 „longeque major tractus Hungariæ Tur-
 „cis hac deditiois ratione cessit, quam
 „decennali superiorum annorum bel-
 „lo, ab iisdem fuerit occupatus.

„Post hunc tam heroicum (Turcicæ
 „videlicet servituti nobilissimam Pro-
 „vinciæ portionem mancipando) actum,
 „ad Vezirum Nakas Haffanem Bassam,
 „prios *Literas* ex castris ad Lippam
 „positis scripsit: posteriorem undenam,
 „quave occasione dederit, ex ipsis per-
 „cipies. „

His ita propositis hujus instructio-
 nis Auctor profert Bethlemi Gaboris
 literas priores ad Vezirium, quæ hu-
 jus

jus erant tenoris: *Ab annis compluribus* Sæc. XVII.
inter nostrum potentissimum, invictissimum- A. C. 1619.
que Cæsarem, & regnum Transylvaniae,
alienationes, disceptationesque intercurre-
runt, ob adeptam, nec redditam Lippam.
Diffiteri non possumus, plurimas, easque
justas, ac evidentes causas fuisse, ob quas
nec regnum, nec qui hujusque fuere Princi-
pes, adduci potuerunt, ut eam redderent.
Nam ex quo priscorum Hungarorum pro-
genitores, relicta Scythia, ferro absumptis
harum terrarum incolis, regnum acquisie-
runt, nullo unquam tempore vel auditum,
vel lectum alicubi, quod Gens Hungarica,
non dico, Arces, civitates, tractus inte-
gros, sed vel palmum terræ sine armis, sine
Sanguine, sine cæde, gratis alicui conces-
sisset. Ex quo autem Gens Othomanica
contra Hungaros bella gerit, quacumque
in arce soli Hungari milites fuere, quan-
tumvis valida impressione premerentur, haud
se se dediderunt, ad unum omnes internecio-
ne deleri pro defensione patriæ maluerunt.
Testantur id Alba Græca, Temesvaria,
Szygetum.

Nunc nostræ actiones, & adversus po-
 tentissimum Imperatorem declarata sincera
 fidelitas, longe aliter habet. Nam ut
 in potentissimum Imperatorem, veram fide-
 litatem nostram, restitutione arcis Lippæ,
 comprobaremus, ob practicas plurimorum
 Germanizantium, accedente præsidiariorum
Z 4
rebel-

Sæc. XVII. A. C. 1619. rebellione, & exercituum nostrorum multi-
 plici difficultate, multorum insignium mili-
 tum nostrorum Sanguinis ac vitæ profusio-
 ne, civitatem assaltu, Arcem valida im-
 pressione occupavimus, ut vel hac ratione
 potentissimo Imperatori gratificaremur. In-
 terea ex parte Germanorum, tametsi sub
 pacis prætextu, multa donativa deserantur
 potentissimo Imperatori, alia tamen ex par-
 te Georgium Hommonai in Transylvaniam,
 Sorban, Waivodam in Walachiam valido
 exercitu instructos, expediverunt. In Sub-
 sidium quoque arcis Lippæ (ne videlicet
 reddi illa per nos posset potentissimo Impe-
 ratori) ad instantiam præsidiariorum, va-
 lidus contra nos exercitus fuit expeditus.
 Verum nos accelerato itinere, illius adven-
 tum prævertimus, & jam civitatem occu-
 paveramus, cum hæc auxilia supervenerunt.
 Interim & Arcis oppugnationem
 urgendo & contra adventantes in campis
 depugnando, Deo adjutore, contra utros-
 que feliciter rem gessimus. Arce igitur oc-
 cupata, & evacuata, juxta clemens man-
 datum potentissimi Imperatoris, Lippam
 unacum quinque arcibus, & castellis ad eam
 spectantibus, nos ipsi in manus Beglerbegi
 Temesuariensis, spectabilis, ac Magnifici
 Mehemet-Bassæ consignavimus.

Ob hanc æterna memoria dignam fide-
 litatis nostræ declarationem, cui parem ne-
 mo hujusque in tota natione Hungarica,
 forte

forte nec in alia, versus Othomanicam gentem exhibuit, quam clementem protectionem, Sæc. XVII.
A. C. 1619.
quantam bonorum affluentiam sperare debeamus a nostro clementissimo, summæque dignitatis Cæsare, quam amicitiam, benevolentiamque a Veziris, quam ab universa Musulmanica gente gratitudinem, id nos summi inprimis Dei, ac per totum orbem diffusarum gentium, ac nationum, perennaturo iudicio committimus. Capitis nostri, vitæque propriæ discrimine, tot insignium militum nostrorum Sanguine, tam grande obsequium præstitimus, vel hac ratione, gratiam, ac favorem potentissimi Imperatoris demereri satagentes. De totius negotii cursu, deque postulatis nostris, quæ potentissimo Imperatori repræsentamus, Vestram Magnificentiam, Orator noster, qui illic est, plene edocebit, rogantes cum omni affectu Magnificentiam Vestram, digna postulata nostra, suo favore promotam velit, quod nos una cum nostro regno, omni gratitudine demereri conabimur. Deus conservet Magnificentiam Vestram diutissime incolumem. Datum in castris nostris ad arcem Lippam positis, die decimo sexto mensis Junii. Anno millesimo sexcentesimo decimo sexto.

Posteriores autem ejusdem Gaboris ad Schenderem Bassam literæ his conceptæ erant verbis: quam sincere, ac fraterno, quam grato benevoloque affectu,

Sæc. XVII. factu, conatus semper fuerim Vestrae Ma-
 Sæc. 1619. gnificentiae servire, summus Deus mihi sit
 testis. Nescio tamen, quo meo merito,
 Vestra Magnificentia in meam perniciem,
 Et apud splendidam portam, Et alibi,
 multas fodit foveas, in quas ne præcipita-
 rer, Deus hucusque protexit. Ego vero
 in Vestram Magnificentiam nunquam de-
 liqui, quin potius, quantum potui, de-
 mereri laboravi, Et vix non servus ipsius
 vectigalis fui. Quolibet enim anno mul-
 ta donaria, suppellectilem argenteam, pec-
 uniam numeratam, Et salem debui Vestra
 Magnificentiae pendere, quarum rerum tes-
 tes habeo, quos producam, cum oportu-
 num fuerit. Ex iis cognoscet splendida
 porta, qua ratione Vestra Magnificentia
 Transylvaniam emungat. Non solum cor-
 ram, sed etiam apud legatos, splendida
 semper verba dedit mihi Vestra Magnifi-
 centia, multis juramentis promisit benevo-
 lentiam, interim conatu omni exitium
 meum procuravit. Hucusque dissimulavi.
 Literas, quibus Vestra Magnificentia post
 meum ex Transylvania abscessum, Saxo-
 nes allicit, heri accepi, quas ubi perlegis-
 sem, miratus sum vehementer, quod non-
 dum desistat Magnificentia Vestra a præ-
 eticis Transylvanicis, cum tamen nihil
 juris habeat in Transylvaniam, nec exci-
 stimet, deposuisse nos, ac negligere curam
 Transylvanice. Rogo itaque Magnificen-
 tiam

tiam Vestram, a practicis hujusmodi de- Sæc. XVII.
 sistat, in Transylvaniam me scriptitet, A. C. 1619.
 certo sibi persuadeat, cum iis, quibuscum
 cæpit, rem hanc non perficiet. Ego ne-
 gotia Vestræ Magnificentæ non attingo,
 cum id mei non sit officii: ita nec Ve-
 stra Magnificentia res meas dirigat, cum
 nemo ipsi hac in parte quidquam com-
 miserit.

Certo credat Magnificentia Vestra,
 quod & ego existimo me talem esse servi-
 torem Cæsaris mei Clementissimi Domini,
 qualis est Vestra Magnificentia. Servivi,
 sed & nunc in dies servio potentie tue
 cum omni justitia, quod nunc vel maxime
 testatum feci. Et totam siquidem Hunga-
 ricam nationem, eodem prorsus modo,
 quo Transylvaniam, ad pedes potentissimi
 Domini perduxi. Isti jam suæ potentie
 una mecum fidelissimi erunt. Maneo nunc
 Posonii in Regia Hungariæ, Corona in
 meis manibus est, Deo Gratia, post dies
 decem Hungari sibi regem eligent. Con-
 venerat omnis exercitus Ferdinandi, erant
 ultra sexaginta millia, ante portas Vien-
 nenses confliximus, & magnus Deus, po-
 tentissimi Imperatoris auspiciis, victoriam
 largitus est, profligavimus inimicum, ul-
 tra Danubium pepulimus, Viennam con-
 clusimus. Nunc exercitus nostros trajici-
 mus, ut illos iterum invadamus, & si Deus
 faverit, Vienna quoque paucos intra dies,
 in

Sæc. XVII. in potestate mea erit. Totum regnum Bo-
A. C. 1619. hemiæ, regnum Moraviæ, regnum Silesiæ,
 potentissima, Imperatori fidum, ac benevo-
 lum effecimus, eorum Exercitus penes me
 habeo, ex omnibus regnis Legati cum mu-
 neribus destinantur ad Lucidam portam. Ta-
 liter ego inservio potentissimo Domino, Ve-
 stra autem Magnificentia clanculum vult
 meos subditos a me avellere, ad rebellan-
 dum inducere, ob quod certe nunquam ei
 serviam. Deus sit cum Vestra Magnificen-
 tia. Posonii. 4. Novembris. Anno 1619.

Recitatis hisce literis Auctor ita
 prosequatur. XV. „Venetos ne ipsos
 „quidem amicos arbitrare, multæ
 „causæ sunt. Prima, Aristocratiam
 „tuentur, & Principem non nisi in spe-
 „ciem habent, plebem contemnunt, Pa-
 „tricius Sanguis solus imperio dignus
 „censetur.

„Natura itaque inimicus est Monar-
 „chiæ eorum status, nec expedit tibi
 „tuos Proceres familiares esse Venetis,
 „amorem enim libertatis, odiumque
 „Regum adsciscunt.

„Secunda, Veneti mali vicini sunt,
 „cum nullo Italico pacem colere potue-
 „runt, nullum vicinum habent ami-
 „cum, omnium vicinorum ipsi sunt æ-
 „muli. Patuit id nupero ad Gradiscam
 „bello, quo ex Hollandia, aliisque lo-
 „cis

„cis auxilia petere debuerunt. Ne du- Sæc. XVII.
bita, nec tibi quidem erunt amici. A. C. 1619.

„Tertia, tu, & illi pariter dilatare
„regna, & vicina imperio adjicere sata-
„gitis, non igitur diu inter corrivales
„pax esse poterit. Quod nunc tibi, &
„Gabrieli blandiuntur, causa est, quia
„tuo labore ac sumptu quam maxime
„Austriacos atteri cupiunt, quorum ma-
„gnitudini invident, adeoque nullum
„vicinum habere, quem timeant, ex-
„optant. Itaque si vel tua, vel Ga-
„brielis potentia eo perveniat, ut illis
„sit formidanda, omnibus machinis
„obsistent. Olim Lusitanæ regibus In-
„dicam navigationem intercludere vo-
„luere. Omnibus enim Christianis in-
„vident se potentioribus. Turcam to-
„lerant, eique adulantur, cum tamen
„ab illo & premantur, & spolientur.

„Denique fac, ad nutum omnia ire
„Gabrieli, fac ipsum Turcicis copiis ad-
„jutum Styriam, ceteraque Cæsaris
„occupare, & Coronæ Hungaricæ ad-
„jungere, tunc enim necesse est pacem
„inter ipsum, ac Venetos discindi. Nam
„ne dubites, eo rerum statu, Gabor
„illa quoque repetet, quæ Veneti ab
„Hungaricis olim regibus, cum eos
„Turca premeret, usi occasione alienæ
„calamitatis, in suam nassam averte-
„runt. Quod si vetera noluerit movere
„liti-

Sæc. XVII. „litigia, certe præsentia nequaquam
A. C. 1619. „negliget.

„Par autem Venetis erit, Transyl-
„vania, Hungaria, Styria, Carinthia,
„& Austria unitis, & in vasallatum
„Turcæ datis. Actum quidem ad nu-
„tum magnæ portæ, peribunt nobiles
„Veneti, cum adversus duos validos
„terra marique hostes, defensorem non
„habebunt. Quæ omnia tam timenda
„sunt, quam non sperandum est, Tur-
„cam, vel Gabrielem, data occasione
„augendæ potentiæ, carituros prætextu
„violandorum foederum, quasi non sit
„facturus Veneto, quod fecit Cæsari.
„Nec ignorant ista Veneti, sed invidia
„in domum Austriacam flagrantes, fu-
„tura pericula non æstimant. Nihil e-
„nim invidia potentius, utpote quæ se-
„ipsam consumit, ac devorat.

XVI. „In Principibus, urbibusque
„Germaniæ, quamdiu illis tecum est
„communis metus, spem locabis, ille,
„ubi desierit, suas quisque res aget. Illi
„tantum sui defensionem, & incremen-
„ta quærunt, eaque ex bonis Ecclesia-
„sticis, alia enim, quæ dones, non
„habes. Hæc spes si decollet, bona
„si acceperint, cum omnibus satisfacere
„non possit, odisse incipient. Nam in
„hac divisione, juxta legem, tibi po-
„tiores partem applicabis, fratrique
„tuo

„tuo & tot Palatinis non abundantibus. Civitates etiam sua merito re-
 „poscent præmia: nam pecunias gra- Sæc. XVII.
 „tis non exponent. Deinde, te urbes A. C. 1619.
 „liberæ, & maxime finitimæ, valde
 „metuunt, ut Wormatia, Spira, Fran-
 „cofurtum. Jam vero si fies potentior,
 „etiam te Norimberga, Ulma, formi-
 „dare occipient. Putant enim, te sibi
 „velle dominari, aut sane posse: sem-
 „per enim cogitat infirmior, non quid
 „debeat facere fortior, sed quid possit.
 „Tertio, facile inter Principes discor-
 „diæ, bellaque oriuntur, urbes pleræ-
 „que Senatum suum oderunt: nec du-
 „bium, ubi timor Cæsaris abfuerit,
 „quin cives admodum vexati hætenus,
 „Senatores ejecturi, vel occisuri sint.
 „Nuper se Francofurtum, Wormatia,
 „Norimberga commovit. Sic vestra
 „Liga dissolvetur.

XVII. „Hollandorum etiam amici-
 „tia incaute niteris, nisi Mauritius eos
 „plane subegerit. Socero tuo Britan-
 „no ante duos annos diffidere cæpe-
 „runt: nunc Mauritium cognatum tuum
 „oderunt, quia illum viam ad Princi-
 „patum affectare, haud vane conjii-
 „ciunt. Et tu quoque suspectus esse
 „cæpisti, sed quia graviore in Hispanum
 „odio ardent, idcirco tibi suppetias fe-
 „runt. Sed illi quoque ita te adjutum
 „VO-

Sæc. XVII. „volunt, ut vicissim illis sis auxilio, ad
A. C. 1619. „occupandum Europæ Imperium, quo
 „magnis animis, & variis adspirant ar-
 „tibus. Et nisi me augurium fallat,
 „inde prima quoque mali labes Socero
 „tuo, aliisque timenda est.

XVIII. „Regem igitur novum te
 „esse considera, certissimas multorum
 „regum inimicitias suscepisse, paucos
 „habere amicos, faciendaque illa om-
 „nia, quæ novis hominibus Tullius
 „quondam præcepit.

XIX. „Nunc quid agendum sit, vi-
 „des, etsi ipse satis per te sapis tibi, &
 „consiliarios habes versutos, callidos-
 „que, tamen & hæc nostra proderunt.

XX. „Duabus rebus hactenus va-
 „luisti: prudentissima simulatione, dis-
 „simulationeque: deinde celeritate.
 „Prior ars jam vim perdidit suam, al-
 „tera igitur utendum. Simulando e-
 „nim & dissimulando in Europa fallere
 „nullum potes. Itaque artem nihil
 „profuturam desinas, censeo.

„Extant tuæ *Literæ*, tam placidæ,
 „amicæ, ambitionis expertes, ut ab
 „ipsa virtute scriptas esse putes, can-
 „didissimaque simplicitate. Interim
 „cum Hollandis, Venetis, Turca, Ga-
 „brielle, cunctis, qui prodesse, vel ob-
 „esse poterant, ictum foedus, inopi-
 „nate rebellant Bohemi, deficiunt Si-
 „lesii,

„lesii, Moravi, Austriaci, & quasi a Sæc. XVII.
 „Machina, novus adest e septem mon- A. C. 1619.
 „tibus hostis.

„Mihi jurati affirmarunt, nec Cæ-
 „sarem, nec Principes Papisticos cre-
 „didisse, te regem esse velle. Cum e-
 „lectus esses, perstitisti in simulatione,
 „& res belle successit, credo, Papistas
 „credere, te præ amore Cæsarem e Bo-
 „hemia exclusisse. Sed serio, noli ar-
 „bitrari, ullum Papistam esse tam fun-
 „gum, aut caudicem, ut credat, tibi
 „esse credendum. Quod si tibi credere
 „se dicant & jurent, tu credas, eos
 „tui causa pejerare. Hoc moneo, quia
 „manifesta simulatio odium magis ex-
 „asperat. Qualis fuit illa in tuo pro-
 „grammate, cum hostem vocares Tur-
 „cam, & significares tibi animum esse
 „contra illum tua defendendi. Odio-
 „sum est sic Principibus collegis stulti-
 „tiam suam exprobrare. Cuncti enim
 „norunt, ea de re *Literas Bohemorum*
 „tenent, Gabrielem, adeoque Turcam
 „in subsidium vocatum, a quo & Po-
 „lonus ab infestanda Silesia deterretur.
 „Quid igitur tu eum hostem vocas, &
 „averfari simulas, cum ille tibi Do-
 „minus, fautor, auctor, & Concilia-
 „tor regni sit? Sine illius venia nec
 „Gabriel venire, nec Polonus impe-
 „diri, nec tu Rex esse poteras.

Hist. Eccles. Tom. LVI. Aa „Cum

Sæc. XVII.

A. C. 1619.

„Cum igitur in ejus te Clientelam
 „dederis, amicum fore sponderis, Le-
 „gationibus missis, magna ac multa
 „obtuleris, idque constet passim omni-
 „bus, non puto negandum. Nam
 „Betlemum etiam Batavi nostri risere,
 „quod contra Turcam muniendos fi-
 „nes dixisset, cum ipse in medio regno
 „Lippam, aliasque arces, vi expugna-
 „tas ultro Turcis tradiderit, cum intus
 „in corde, ac cute Turcam alat, fo-
 „veatque, cum Viennam Turcico jugo
 „subjiciendam, datis *ad Turcas Literis*,
 „promittat. Itaque magis auctoritati
 „consules tuæ, si te Turcæ dicas con-
 „fœderatum, & mineris, te eum ad-
 „ducturum. Ægre ferent hoc urbes
 „Germaniæ, sed quid refert? Libere
 „confitere, & factum esse recte, defen-
 „de quod negari non potest.

XXI. „Huc etiam pertinet, quæ
 „reliquo in programmate est excusa-
 „tio, Non enim ullum movere pote-
 „rit, si dicatur, justam esse alieni re-
 „gni occupationem, eo quod secta quæ-
 „dam in eo fuerit, quæ magnos Prin-
 „cipes seduxerit. Quid enim aliis fiet
 „regnis, si ista admittantur?

XXII. „Altero ergo stratagemate
 „uti perges, & prævalebis, celeritate
 „inquam. Itaque recte est factum, ut
 „in ipsa coronatione, in Bohemia, Mo-
 „ravia,

„ravia, Hungaria, Austria, presso pede Sæc. XVII.
 „hostem insequeremini, si sic victoria A. C. 1619.
 „utemini, paucos intra menses, pe-
 „dem in Germania non habebit Impe-
 „rator. Ex una victoria gradum ad
 „aliam facies. Hoc vide, ne des tem-
 „pus respirandi. Decimas retine; nam
 „reddendo, timoris suspicionem præ-
 „bebis, retinendo, fiduciam ostenta-
 „bis. Omnia occupa, ante Ver pro-
 „ximam habes Spiram, Moguntiam,
 „Treviros, ab his incipe, opes habe-
 „bis, & nomen, nec deerunt, qui tibi
 „aderunt. Ver timendum est, sed
 „confœderati tui mature tibi suppetias,
 „auxiliaque submittent. Denique ce-
 „leritate eadem uteris continue, quam-
 „vis forte successus aliquis tibi requiem
 „suadere possit. At scito, nihil esse
 „periculosius securitate. Itaque au-
 „dacter perge, omnes move, Gallum
 „demereri stude, ceteros omnes. Sem-
 „per aliquid inveni, quod te alacrem
 „ostendat, prorumpe, ubi non ex-
 „pectaberis.

XXIII. „Denique hoc memineris,
 „aut omnia, aut nihil. Hoc semper
 „diximus, si unum pedem Austriacæ
 „ditionis, si unum oppidum Episcopa-
 „tus alicujus expetis, habenda sunt
 „omnia: facilius eris Imperator, quam
 „defendas privatus Princeps Elector

A a 2

„ali-

Sæc. XVII. „aliquam Abbatiam. Nam si parte ali-
 „A. C. 1619. „qua contentus sis, ea tibi ab eo, quod
 „non accepisti, eripietur. Tigridis ca-
 „tulum rapis, mater insequetur: si ut-
 „rumque irretias, quieta præda frueris.
 „Dividi regnum non potest, totum ha-
 „beri potest. Non fert duos Soles
 „Germania.

XXIV. Hæc communiter agenda sunt,
 „nunc superest, ut memoriæ causa temo-
 „neamus, quomodo cum singulis agen-
 „dum sit & primum cum Cæsare. Cæsarem
 „verbis tractabis humanissimis, ac se-
 „riis plane, petes, ut regnis cedat,
 „te filium agnoscat, afflictissimos sub-
 „ditos, ne turbet, Jesuitis ne credat.
 „Eam quoque ob causam, Soceri tui
 „Britanni Legatum subornasti, ac pa-
 „cis concordiaque spem verbis ampli-
 „ter ostentare rogasti: Interim omni-
 „no machinare, ut Cæsar sit in tua
 „potestate. Sic enim Rex Romanorum
 „cito eligeris. Verum hic considera,
 „quod diximus paragrapho sexto: Non
 „esse ad desperationem Austriacos re-
 „digendos, nisi simul capi, vel occidi
 „possint. Nam extrema desperatio sæ-
 „pe est causa victoriæ, furor arma ad-
 „ministrabit, & invenies tibi hostem
 „undecumque. Tantum corpus sine
 „sonitu non cadet, alios sternet, alios
 „trahet. Timeo, ne, si ipsi viderint
 „sua

„sua tueri non posse, cuius malint, Sæc. XVII.
 „quam inimico sua dare. Nec culpare A. C. 1619.
 „illos tu potes: si enim, ut latius re-
 „gnares, cum Turca foedus iniisti, ipsi-
 „que aditum in Germaniam aperuisti,
 „quid illi non facerent, vel salutis,
 „vel dignitatis, vel denique ultionis
 „causa?

XXV. „Cum Romanensibus, hoc
 „est, Pontifice, Episcopis, Clero, mo-
 „derate ages: si quid tamen accepisti,
 „retine, ne leviter fecisse videaris. Ra-
 „tio, quia totum hoc genus quieti de-
 „ditum, in Germania, & si cibum sug-
 „geras, si palpes, si colas, haud qua-
 „quam insurget. Ut animalia quædam,
 „si mandræ plenæ sint, torpent, ster-
 „tuntque innoxia, fame efferantur. Ita
 „hic quoque res habet. Si milites col-
 „ligant, ne moveare: etsi enim duplo
 „majorem, vel meliorem exercitum ha-
 „beant, nunquam te offendent, cum
 „continebunt, se & suos consumment,
 „tandemque tuæ te protectioni commit-
 „tent. At si ad desperationem illos
 „adegeris, reperient vindictæ modum,
 „nec morientur inulti. Bruta etiam
 „pro pabulo depugnant. Timeo enim,
 „ne se dedant potentibus, oppignorent
 „ditiones, ne Gallus advocetur: ne
 „alia fiant, de quibus sæpe actum est.
 „Si enim velint, milite, pecunia supe-

Sæc. XVII. „rare poterunt: volent autem, cum
 A. C. 1619. „eos necessitas acuit, eos virtutum, &
 „vitiolorum limatissima. Itaque, hoc
 „age, ut eorum Consiliarios facias tuos,
 „Canonicos, Nobilesque Viros attra-
 „has: omnes enim aliquos Officiales,
 „etiam militum Duces habent refor-
 „matæ religionis, per quos omnia ex-
 „piscaberis. Cum vero indagine cin-
 „xeris, ut externa implorare non pos-
 „sint auxilia, uno impetu, etiam cum
 „puluisculo, eos exue, & opes omni-
 „bus formidandas accumula. Hoc
 „semper time, ne illi aliquid tam in-
 „opinatum tibi inveniant, quam tu il-
 „lis invenisti. Extrema vitabis. Ve-
 „neti, ut domum obruant Austriacam,
 „tanta largiuntur: quid facient Ro-
 „mani Cardinales, ut se servent? De
 „expeditione Italica cælabis, nec ad-
 „mittes mentionem: ex improvise
 „nim opprimenda est.

XXVI. „Cum magno Turcarum Im-
 „peratore ad Portam, per Legatos So-
 „ceri, Venetorum & Hollandorum jam
 „actum transactumque est, ne ægre fe-
 „rat, se in diplomatibus tuis hostem
 „vocari: Non enim posse alio modo illi
 „in Germaniam amicos parari. Inte-
 „rim ab eo periculum esse tibi scito.
 „Non urgebit sibi munitiones in Mora-
 „via constitui, antequam Romano Im-
 „perio

„perio inaugureris. Eo usque & jam Sæc. XVII.
 „differas excidium Lutheranorum, quos A. C. 1619.
 „postea rebus tuis certo stabilitis, com-
 „mode exterminabis. Interim modum
 „cavendis Turcis vix ullum video: si
 „enim uno anno delere Austriacam pro-
 „geniem posses, & Germaniæ viribus
 „te munire: Deinde si Gabrieli persua-
 „deres, ut ab Othomanica servitute re-
 „cedat, haud dubie Turcæ resistere
 „posses. At nunc Gabriel id potius a-
 „git, ut Turcæ subdat quam plurimos,
 „& ejus Monarchiæ fines stabiliat, pro-
 „feratque; quod quidem ego arbitror
 „esse boni Servi, sed miseri regis.

„Dum vero in illo metu versaris,
 „Bassas omnibus modis, sed maxime
 „pecunia consiliabis. Purpuratos au-
 „læ tuos facies: nam munera si mit-
 „tas, omnia impetrabis: idque facies,
 „etiamsi hostis sis. Nam in magno
 „regno plus sæpe potest Consiliarius,
 „quam Princeps. Interim verbis Tur-
 „cas coles, omnia promittes, sed ita,
 „ut noris officium tibi nullum esse ma-
 „jus, & potentius nummo.

XXVII. Bohemos tuos ita tracta-
 „bis, ut habeas subditos, utque filios
 „tuos reges eligant, & filios filiorum.
 „Nam temerarium esset, in mediam
 „belli flammam se conjicere, si po-
 „steris tuis invidia solum, non etiam

Sæc. XVII. „regnum quæreretur. Non facient
A. C. 1619. „sponte, aut sane si facturos speras,
 „prudentis est tamen sibi sua providen-
 „tia consulere, non ab æstu comitio-
 „rum pendere. Subdes autem eos si-
 „mulando, promovendo, removendo.
 „Simulando nimirum summam fe-
 „licitatem, & confidentiam, ut nemo
 „propositum tuum subodorari possit.
 „Tiberius tibi præceptor esto, qui eos,
 „quos evertere cupiebat, summopere
 „honorabat: deinde securos opprime-
 „bat. Hoc scito: quia honores pauci
 „moderate ferunt: ideoque semper al-
 „tius ascendere, quam oportuit, mo-
 „liuntur.

„Promovendo tuos, imo & hostes;
 „sed tolle in altum, ut lapsu graviore
 „ruant. Nemo hostem facilius vincit,
 „quam si in altum ducat, unde se præ-
 „cipitet. Belgium & Britannia pro-
 „rexit, & extulit quam multos, sed
 „quos certo ruituros expectabat; &
 „cecidere: cadet alius, qui sequitur,
 „ac fidit. Promove ante tuos, quos
 „putas fidos, alios quos putas casu-
 „ros.

XXVIII. „Removendi sunt auda-
 „ces, alterius religionis homines, li-
 „bertatis amantiores, quam regno ex-
 „pedi. Audaces, & temerarii caven-
 „di, quia gratiosi vulgo, & magna-
 „nimi

„nimi habentur. At Regum securi- Sæc. XVII.
 „tas in submissione, & pusillanimitate A. C. 1619.
 „subditorum consistit. Exempla in
 „promptu, & prope sunt. Luthera-
 „nos & Hussitas supprimes; ut in An-
 „glia Puritani, & Lutherani pressi sunt.
 „Papistæ, & Anabaptistæ nihil molien-
 „tur: satis enim attriti sunt. Luthe-
 „rani pari jure cum Reformatis con-
 „tendunt, Saxonem jactant, ab exte-
 „ris firmantur. Itaque eos in ordinem
 „redige; quemadmodum in Hollandia
 „Remonstrantes, sive Arminiani redacti
 „sunt.

XXIX. „Modus amovendi, per spe-
 „ciem honoris, mandando speciosas,
 „& impendiosas functiones. Sic Tur-
 „rianum in Britanniam Legatum mit-
 „tes, qui te potentior erit, quamdiu
 „Bohemiâ incolet; sic Mansfeldium
 „alio ablegabis.

„Modus alius per accusatores, ut
 „litem intendant civilem, ut calum-
 „niis varie petant, vexentque. Nun-
 „quam inter discordes deerunt occasio-
 „nes: tu sere discordias & pugnas. Qui
 „amantes sunt Libertatis & exacto al-
 „toque ingenio, eos omnibus technis
 „& versutiis persequere.

„Exemplum nuper in Batavia edi-
 „tum: & sane Barneveltium vix totis
 „viribus commixi, Mauritius, Socerque

A a 5

„tuus

Sæc. XVII. „tuus occiderunt, quod tamen neces-
 A. C. 1619. „sarium erat: Sed hoc actum cautissi-
 „me, & providentissime, ut per ipsos
 „Ordines occideretur.

XXX. „Omne periculum in regno tuo
 „tibi imminet a Proceribus. Hos elimi-
 „nandi, dejiciendi, aut etiam e me-
 „dio tollendi, hunc modum tene. Tres
 „sunt Ordines in Bohemia, Domino-
 „rum, Nobilissimorum, & Civitatisium.
 „Inter hos acerrima æmulatio est. Ci-
 „vitatenses enim fere contempnuntur.
 „Tuum erit primum aggredi Dominos,
 „hoc est, Comites & Barones. Dein-
 „de Nobiles. Postremo Civitatisenses
 „jure suo privare, Domini erunt fere
 „auferendi e medio, nec mirare: Do-
 „cumentum regium est: Spicas emi-
 „nentes decutere. Nisi feces, seca-
 „bere.

„Primo, qui familiares sunt tibi,
 „& tuis, per idoneos homines, magna
 „illos spe inflabis, ut contempnant præ-
 „se reliquos, injuriose agant: ideoque
 „exosi reddantur, Deinde, inter se
 „ut contendant, ac committantur, ef-
 „fice, sicque aliquos tolle. Civitates
 „interim extolle, donec per eas No-
 „bilitatem dejeceris; cui rei illæ ope-
 „ram volentes, lubentesque conferrent.
 „Florentibus enim Proceribus, preca-
 „rio regnabis. Illis oppressis, Civita-
 „tes

„tes adorieris, ad te tuosque revocan- Sæc. XVII.
 „do judicia, civium querelas contra A. C. 1619.
 „Magistratus audiendo, curando, ju-
 „vando. Sic venies ad mutationem,
 „cribationemque Senatorum; qualem
 „in Hollandia nuper instituire. Ubi
 „Senatus fuerit tuorum humorum, tan-
 „dem rusticos, & pauperes tanquam
 „popularis, & Tribunitiæ potestatis,
 „civibus æquabis, & sine labore, sicut
 „desiderat cor tuum, absolute domi-
 „naberis. Uno verbo: morte vel exi-
 „tio trecentorum procerum regnum
 „tuum in tuto collocabis & stabilies.

XXXI. „Nunc præclara occasio se
 „offert: exercitum habes, eo domina-
 „bis & tuos: militem cole, & ex Ger-
 „manis tuis habe: ipse in castris esto.
 „Dux tuus potentior te erit, si pro te
 „bella gerat.

XXXII. „Ærarium ne Status ha-
 „beant, tu semper aliquid pete: si in
 „te transferre non poteris, fac ut di-
 „vidant ipsi, quod haud difficulter af-
 „sequeris. Denique, quod caput est,
 „Pragam compesce.

XXXIII. „Germanos tuos Princi-
 „pes adorabis: Comitibus comis eris,
 „& blandus, ludas, & potabis cum il-
 „lis, mores eorum sic discas. Cum
 „urbium legatis, de eorum commodis
 „ages, & quia totas curias inaurare
 „non

Sæc. XVII. „non potes, Syndicos, Secretarios,
 A. C. 1619. „& qui auctoritate præ ceteris pollent,
 „tuos facies, nullis impendiis parces.

„Hoc suadeo, ut opportune opu-
 „lentas urbes, Norimbergam, Ulmam,
 „ceterasque in tuam redigas potestatem;
 „nam earum opibus firmiter te com-
 „munire poteris. Imitare Iulium Cæ-
 „sarem, aliosque, qui complures ur-
 „bes prædæ causa diripuerunt. Non of-
 „fendes ea re Principes, & Nobilita-
 „tem, si & illis bolum aliquem in fau-
 „ces injeceris. In Hollandia clande-
 „stinis nunc agitur machinis, ut Am-
 „sterodamum sit in Mauritii potestate:
 „tantæ enim ibi opes sunt, ut decen-
 „nali bello sufficiant. Francofurtum
 „si inescare, & invadere possis, miri-
 „fice rem tuam stabilies. Egentes,
 „& obæratii cives, spe spoliiorum illecti
 „lubentissime tibi mutuas tradent o-
 „peras.

„Si urbes dolo, blanditiisque ca-
 „pere non poteris, Plebejos, vulgus-
 „que promiscuum concita, Tribunus
 „plebis esto, Patriciorum fastum, in-
 „solentiam, injurias, contumelias, ul-
 „tum venire te simula. Scis, quam id
 „Norimbergæ, Ulmæ, Francofurti, Wor-
 „matix, gratum sit. Urbibus occupa-
 „tis, earumque nervo validus fortis-
 „que, Comites, aliosque Nobiles in
 „ordi-

„ordinem redige, & summa illa papa-
 „verum capita prudenter demete. Non Sæc. XVII.
 „enim aliter Rex eris. A. C. 1619.

XXXIV. „Ante omnia, ne tuum cum
 „Turca fœdus cognoscatur, adverte:
 „Catilinam enim Patriæ, & Liberta-
 „tis Germaniæ proditorem dicent.
 „Nemo enim ignorat, Turcicæ tyran-
 „nidi receptum esse, Principes, & No-
 „biles e medio tollere.

„Denique in regno, in quo nihil
 „præter vim habes, vim exerce, sed
 „mistam dolis, astuque, donec omnia
 „possideas. Turcam metue, Gabrie-
 „lem cave, contra Austrios pugna, Pro-
 „ceres Bohemos sensim minue, Eccle-
 „siasticos ne time, nec ad desperatio-
 „nem adige. Nunquam bellum offen-
 „sivum gerent, et si potentiores. Ani-
 „malia nulla Leonem aggrediuntur:
 „mille oves nunquam unum lupum in-
 „vadunt, nec Leonem centum boves:
 „tu Leo es, non timebis eos, sed vi-
 „res contra hostes alios verte. Mora-
 „viam custodi, hæredibus prospice. In
 „Belgio Hispaniensi, speramus aliquot
 „ordinum, urbiumque transfugia: quod
 „si evenerit, res tuæ in tuto erunt:
 „sed festinandum: nam omnes confœ-
 „derati, eodem tempore, & te regem
 „Germaniæ, & Mauritium Dominum
 „Belgii videre summis votis exoptant.
 „Si

Sæc. XVII. „Si tam diu quieverit Gallus, haud
 A. C. 1619. „dubie vicimus. Jam enim Principes,
 „urbesque vobis fœdere unitas, ut se
 „parent, excitavimus. Ponemus in
 „medio Franciæ, si possumus, Bullio-
 „nium, aut ejus filium; si non possu-
 „mus, quemvis, qui se nobis junxerit.
 „Huc autem nunc desino, & hæc
 „monita e media arte politica deprom-
 „pta, & alta mente recondas, inque
 „usum, & actiones tuas feliciter trans-
 „feras, velim. Reliqua pro re nata,
 „ubi tempus, causaque poscet, lubens
 „uti possum, uti debeo, fideliter com-
 „municabo.„

Puduit summopere seditiosos Se-
 ctarios, intercepta hac instructione simul
 impiissima juxta ac seditiosa eorum con-
 silia fuisse detecta, quocirca hanc mere
 in Palatini injuriam fuisse confictam
 sparsere, hancque in rem libellum edi-
 derunt, cui titulus: *Elenchus libelli fa-
 mosi &c.* Attamen, quæ tum & postea
 in Germania, Hungaria, Galliis, &
 alibi ab eis gesta fuere, nimis luculen-
 ter datæ huic instructioni consona sunt.

§. XI.

*Gabor seu Gabriel Bethlemus Tran-
 sylvaniæ Princeps Bohemis re-
 bellibus opem pollicitus.*

Prius